

การทบทวนวรรณกรรมแบบกำหนดขอบเขตเพื่อการพัฒนา นโยบายสุขภาพในการจัดบริการสุนัขนำบำบัด

สรประเวศ กระจ่างคันถมาตร์*

นวกกร จันทร์บรรจง†

โอม โตอาจ*

วีระศักดิ์ พุทธาศรี†

ผู้รับผิดชอบบทความ: นวกกร จันทร์บรรจง

บทคัดย่อ

การบำบัดด้วยสัตว์และการบำบัดด้วยสุนัขเป็นแนวทางการดูแลสุขภาพที่ได้รับการยอมรับในต่างประเทศ แต่ประเทศไทยยังขาดกรอบนโยบายและมาตรฐานกลางในการจัดบริการสุนัขนำบำบัด การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อทบทวนวรรณกรรมแบบกำหนดขอบเขต เพื่อสังเคราะห์องค์ความรู้เชิงนโยบายสำหรับการพัฒนานโยบายสุขภาพในการจัดบริการสุนัขนำบำบัด โดยมุ่งเน้นขอบเขตการให้บริการ กลุ่มผู้ป่วยเป้าหมาย และประสิทธิผลและประสิทธิภาพการให้บริการ การวิจัยใช้วิธี scoping review ตามแนวทาง Joanna Briggs Institute สืบค้นเอกสารระหว่างปี ค.ศ. 2014–2024 จากฐานข้อมูลสากลและเอกสารกึ่งวิชาการ ผลการศึกษาพบว่า (1) ขอบเขตบริการมีลักษณะเป็นระบบเครือข่าย ครอบคลุมตั้งแต่การกำหนดมาตรฐาน การคัดกรองสัตว์และผู้ดูแล จนถึงการจัดติดตามประเมินผล (2) กลุ่มผู้ป่วยมีความหลากหลาย โดยต้องคำนึงถึงความเหมาะสม ความปลอดภัย และความยินยอม และ (3) ประสิทธิภาพและประสิทธิภาพขึ้นอยู่กับมาตรฐานการดำเนินงาน ระบบติดตามประเมินผล และการจัดสรรทรัพยากรอย่างเหมาะสม การศึกษานี้เสนอให้ประเทศไทยพัฒนารอบนโยบายที่ชัดเจนและบูรณาการหลายภาคส่วน เพื่อให้การจัดบริการสุนัขนำบำบัดมีความปลอดภัย ได้มาตรฐาน และยั่งยืน

คำสำคัญ: สุนัขนำบำบัด, การบำบัดด้วยสัตว์, นโยบายสุนัขนำบำบัด, นโยบายสาธารณสุข, การทบทวนวรรณกรรม

* คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล

† มูลนิธิเพื่อการพัฒนาสุขภาพและคุณภาพชีวิตอย่างยั่งยืน

Received 27 September 2025; Revised 12 February 2026; Accepted 9 March 2026

Suggested citation: Krajangkantamatr S, Chanbanchong N, To-aj O, Putthasri W. Dog-assisted therapy policy: a scoping review for health policy development. *Journal of Health Systems Research* 2026;20(1):64-79.

สรประเวศ กระจ่างคันถมาตร์, นวกกร จันทร์บรรจง, โอม โตอาจ, วีระศักดิ์ พุทธาศรี. การทบทวนวรรณกรรมแบบกำหนดขอบเขตเพื่อการพัฒนา
สุขภาพในการจัดบริการสุนัขนำบำบัด. *วารสารวิจัยระบบสาธารณสุข* 2569;20(1):64-79.

Dog-Assisted Therapy Policy: A Scoping Review for Health Policy Development

Sornpravate Krajangkantamr^{*}, Navaporn Chanbanchong[†], Oam To-aj^{*},
Weerasak Putthasri[†]

^{*} Faculty of Social Sciences and Humanities, Mahidol University

[†] WEE Health Development Foundation

Corresponding author: Navaporn Chanbanchong, nchanb@gmail.com

Abstract

Animal- and dog-assisted therapy are widely recognized internationally; however, Thailand lacks a clear policy framework and standardized governance for therapy dog services. This study aimed to conduct a scoping review to synthesize policy-relevant evidence for developing health policies on therapy dog services, focusing on scope of services, target patients, and effectiveness and efficiency of service delivery. A scoping review was conducted following the Joanna Briggs Institute methodology, reviewing literature published between 2014 and 2024 from international databases and gray literature. The findings were grouped into three key themes: (1) the scope of services operated as a network-based system encompassing standard setting, screening of animals and handlers, service delivery, and monitoring and evaluation; (2) target patients were diverse, with service eligibility emphasizing suitability, safety, and informed consent; and (3) effectiveness and efficiency of service delivery depended on operational standards, continuous monitoring and evaluation, and appropriate resource allocation. This study suggests that Thailand should develop an integrated health policy framework to ensure safe, standardized, and sustainable therapy dog services.

Keywords: dog-assisted therapy, animal assisted therapy, dog-assisted therapy policy, public policy, scoping review

ภูมิหลังและเหตุผล

การบำบัดด้วยสัตว์ (animal assisted therapy: AAT) มีวัตถุประสงค์เพื่อปรับปรุงการทำงานทางร่างกาย สังคม อารมณ์ หรือความรู้ความเข้าใจของผู้ป่วย โดยมีสัตว์เป็นส่วนสำคัญของการรักษา การนำสัตว์มาใช้เพื่อวัตถุประสงค์ทางการบำบัดเป็นประเด็นที่มีการศึกษาและอภิปรายอย่างต่อเนื่องเป็นระยะเวลานาน และหลายสมาคมได้นำรูปแบบการบำบัดนี้มาประยุกต์ใช้เพื่อยกระดับคุณภาพการดูแลรักษา ทั้งนี้ในปัจจุบันแนวคิดการใช้สัตว์ในการบำบัดได้รับความนิยมเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องในระดับสากล อย่างไรก็ตาม งานวิจัยจำนวนหนึ่งชี้ให้เห็นว่ายังคงมีประเด็นที่ต้องพิจารณาและพัฒนาเพิ่มเติม เช่น มาตรฐาน

แนวปฏิบัติด้านความปลอดภัยในสถานพยาบาล สวัสดิภาพของสัตว์ที่เข้าร่วมโปรแกรม ตลอดจนประสิทธิผลของโปรแกรมการบำบัดและนโยบายที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานขององค์กรและสถานบริการสุขภาพ^(1,2,3,4) โดยในช่วงหลายทศวรรษที่ผ่านมา แนวทางการบำบัดด้วยสัตว์ (AAT) ได้มีความก้าวหน้าและพัฒนาการอย่างมีนัยสำคัญ โดย AAT เป็นแนวทางการบำบัดที่ประยุกต์ใช้สัตว์เพื่อส่งเสริมสุขภาพและความเป็นอยู่ที่ดีโดยองค์รวม ครอบคลุมถึงปฏิสัมพันธ์ทางอารมณ์ จิตใจและร่างกายระหว่างบุคคล สัตว์และสิ่งแวดล้อม การบำบัดด้วย AAT ดำเนินการภายใต้การดูแลของผู้ให้บริการบำบัดที่มีคุณสมบัติเหมาะสม ซึ่งทำหน้าที่อำนวยความสะดวกในการปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้ป่วย



และสัตว์ โดยมีเป้าหมายทางการบำบัดที่จำเพาะเจาะจง กิจกรรมการบำบัดเหล่านี้มักเกี่ยวข้องกับการทำงานร่วมกัน ระหว่างทีมมนุษย์และสัตว์ โดยมุ่งเน้นการส่งเสริมผลลัพธ์ทางการบำบัดและการสนับสนุน ซึ่งมีส่วนสำคัญในการยกระดับคุณภาพชีวิตของผู้เข้ารับการบำบัด สนับสนุนสุขภาพทางกายและเสริมสร้างพัฒนาการด้านความรู้ความเข้าใจ อารมณ์ความรู้สึกและสังคม อันนำไปสู่การมีสุขภาวะทางอารมณ์ที่ดีขึ้น ลดระดับความวิตกกังวลและบรรเทาภาวะความเครียด^(5,6) นอกจากนี้ AAT ยังเป็นกระบวนการฟื้นฟู และการรักษาที่ประยุกต์ใช้สัตว์ซึ่งได้รับการฝึกฝนมาอย่างเหมาะสม เพื่อช่วยให้ผู้ป่วยสามารถจัดการและรับมือกับสถานการณ์บางอย่างในลักษณะที่เป็นส่วนเสริมของการบำบัดอื่นๆ โดยสัตว์ที่นิยมใช้มากที่สุด ได้แก่ สุนัขและม้า⁽⁷⁾ AAT เป็นการบำบัดเชิงประสบการณ์ ที่มีการนำสัตว์มาใช้เพื่อวัตถุประสงค์ทางการบำบัดในการรักษาหรือช่วยเหลือมนุษย์ การนำสุนัขมาใช้ในการบำบัดด้วยสัตว์ช่วยเหลือมักเป็นทางเลือกที่ได้รับความนิยม เนื่องจากสุนัขมีความสามารถในการปรับตัวเข้ากับพฤติกรรมของมนุษย์ ตลอดจนเข้าใจและตอบสนองต่อภาษากาย นอกจากนี้ สุนัขยังเป็นสัตว์ที่สามารถฝึกฝนได้ง่ายและมีอยู่ทั่วไป การบำบัดด้วยสัตว์ช่วยเหลือในรูปแบบของการบำบัดโดยมีสุนัขเป็นสื่อกลาง เรียกว่า การบำบัดด้วยสุนัข (dog-assisted therapy: DAT) ซึ่งถือเป็นการบำบัดที่ไม่ใช้ยา^(8,9)

ในต่างประเทศ สุนัขได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวางในบทบาทของสุนัขนำทางสำหรับผู้พิการทางสายตา และในประเทศไทยเอง แม้ว่าจะมีจำนวนไม่มากนัก แต่ก็เริ่มปรากฏให้เห็นผู้ใช้สุนัขนำทางแล้วเช่นกัน โดยสุนัขนำทางเหล่านี้ได้รับการอนุญาตให้ขึ้นรถไฟฟ้าและเข้าสถานที่ต่างๆ ได้ โดยในปี พ.ศ. 2566 สมาคมสุนัขนำทางได้จัดงาน “First in Thailand, Therapy Dog Thailand Team Debut!” เพื่อเปิดตัวทีมสุนัขนำทางแห่งประเทศไทย รุ่นที่ 1 ซึ่งเป็นผลจากการอบรมตามหลักสูตร Certified Therapy Dog Thailand โครงการนี้ริเริ่มและพัฒนาหลักสูตรโดยบริษัท ออลโฟน จำกัด ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2563 โดยมี

วัตถุประสงค์เพื่อฝึกฝนเจ้าของสุนัขและสุนัขที่มีศักยภาพให้เป็น “ทีมสุนัขนำทาง” ที่มีมาตรฐานระดับสากล ที่ผ่านมา โทนี่ สุนัขพันธุ์ไวมาแรนเนอร์ อายุ 6 ปี เป็นหนึ่งในสุนัขที่ผ่านการฝึกอบรมและได้ปฏิบัติหน้าที่ในการบำบัดฟื้นฟูเด็กบกพร่องทางการได้ยิน เด็กพิเศษ และผู้ป่วยที่มีภาวะซึมเศร้า โดยกิจกรรมที่ทำงานแตกต่างกันไปตามลักษณะของผู้ป่วย เช่น การพาผู้ป่วยซึมเศร้าไปเดินเล่น⁽¹⁰⁾ มีหลักฐานทางวิชาการที่ยืนยันถึงความสัมพันธ์เชิงบวกระหว่างสุนัขบำบัดกับคุณภาพชีวิตของมนุษย์ โดยโปรแกรมการบำบัดด้วยสุนัขมีความเชื่อมโยงกับการลดลงของอารมณ์ที่พลุ่งพล่าน การแสดงออกทางพฤติกรรมที่รุนแรง และการพัฒนาพฤติกรรมก้าวร้าวที่เพิ่มขึ้น นอกจากนี้ ประสิทธิภาพของผู้ป่วยส่วนใหญ่ที่เข้ารับการบำบัดด้วยสุนัขยังเป็นไปในเชิงบวก โดยการสัมผัสทางร่างกายกับสุนัขช่วยให้พวกเขาสงบลง สุนัขยังให้การสนับสนุนทางอารมณ์ และช่วยให้ผู้ป่วยสร้างปฏิสัมพันธ์ทั้งภายในและภายนอก การบำบัดและสภาพแวดล้อมที่พวกเขาอาศัยอยู่ และที่สำคัญคือ ในระหว่างการบำบัด ผู้ป่วยไม่รู้สึกเหมือนเป็นผู้ป่วย แต่รู้สึกถึงความเป็นมนุษย์คนหนึ่ง^(7,8)

โดยสรุป ต่างประเทศมีการใช้ animal/dog assisted therapy อย่างแพร่หลายและมีแนวทางหรือมาตรฐานรองรับในระดับองค์กรหรือวิชาชีพ แม้ยังไม่มีความครอบคลุมทุกประเทศขณะที่ประเทศไทยยังอยู่ในระยะเริ่มต้น ส่วนใหญ่ขับเคลื่อนโดยภาคเอกชนและโครงการเฉพาะยังขาดกฎหมาย มาตรฐานกลาง และการบูรณาการเข้าระบบสุขภาพของรัฐ ซึ่งเป็นช่องว่างเชิงนโยบายสำคัญในปัจจุบัน

อย่างไรก็ตาม แม้จะมีงานวิจัยมากมายที่กล่าวถึงเรื่องประโยชน์ของการใช้สุนัขบำบัดในการช่วยบำบัดผู้ป่วย แต่ยังคงปรากฏข้อจำกัดในการศึกษาวิจัยที่มุ่งเน้นประเด็นของการบำบัดด้วยสุนัขโดยมีเป้าหมายเพื่อการนำเสนอเชิงนโยบายในการจัดบริการสุนัขนำทางในประเทศไทย ดังนั้นงานวิจัยนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อรวบรวมวรรณกรรมองค์ความรู้ประสบการณ์ต่างประเทศในกระบวนการ

กำหนดรูปแบบและดำเนินนโยบายสุนัขบำบัด โดยครอบคลุมขอบเขตบริการ (scope of services) กลุ่มผู้ป่วยเป้าหมาย (target patients) ประสิทธิภาพและประสิทธิภาพการให้บริการ

ระเบียบวิธีศึกษา

การทบทวนวรรณกรรมครั้งนี้ใช้รูปแบบการทบทวนวรรณกรรมแบบกำหนดขอบเขต (scoping review) โดยดำเนินกระบวนการตามแนวทางมาตรฐานของ Joanna Briggs Institute (JBI) เริ่มจากกำหนดคำถามการวิจัย ระบุวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง คัดเลือกวรรณกรรม จัดการข้อมูล รวบรวม สรุปและรายงานผล เพื่อให้ครอบคลุมบริบทของนโยบายสุนัขบำบัดในมิติต่างๆ อย่างเป็นระบบ

วิธีการสืบค้น (search strategy)

ผู้วิจัยทำการสืบค้นบทความวิจัยและเอกสารวิชาการที่ตีพิมพ์เผยแพร่ในรอบ 10 ปี คือระหว่างปี ค.ศ. 2014–2024 ผ่านฐานข้อมูลสากล 4 แห่ง ได้แก่ Scopus, PubMed, ScienceDirect และ Google Scholar โดยใช้กลยุทธ์การสืบค้น (search strategy) ที่เหมือนกันในทุกฐานข้อมูลเพื่อมาตรฐานเดียวกัน โดยใช้เทคนิค Boolean

operators (AND, OR) ร่วมกับคำค้นหลัก จำนวน 3 คำ ได้แก่ 1) “dog-assisted therapy” 2) “animal-assisted therapy” และ 3) “policy” (รายละเอียดดังตารางที่ 1) นอกจากนี้ ผู้วิจัยได้สืบค้น เอกสารกึ่งวิชาการ (gray literature) เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงนโยบายที่รอบด้าน โดยสืบค้นผ่าน Google Scholar และเว็บไซต์ทางการขององค์กรที่เกี่ยวข้อง เช่น The International Association of Human-Animal Interaction Organizations (IAHAIO) และ Pet Partners ประเภทเอกสาร gray literature ได้แก่ รายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์ เอกสารเชิงนโยบายจากหน่วยงานรัฐ และคู่มือแนวทางปฏิบัติ (practical guidelines)

ผู้เขียนได้กำหนดกรอบแนวคิดในการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับการใช้สัตว์บำบัด เพื่อให้สามารถตอบคำถามวิจัยได้อย่างครบถ้วน แบ่งเป็น 5 ประเด็นหลัก ได้แก่ ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง (actors), ระดับของนโยบาย (policy level), ระเบียบและข้อบังคับ (regulation), การติดตามและประเมินผลการดำเนินงาน (monitoring and evaluation) และงบประมาณการดำเนินงาน (budget) ตาม Figure 1

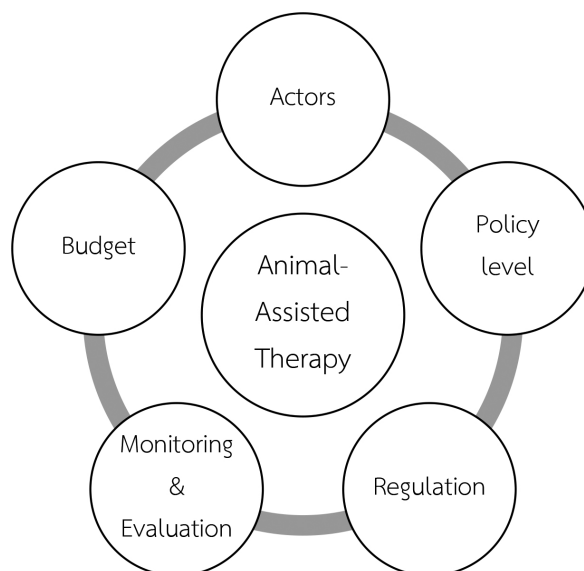


Figure 1 Conceptual framework for the literature review on animal-assisted therapy

กรอบแนวคิดใน Figure 1 ถูกออกแบบมาเพื่อตอบคำถามงานวิจัยโดยตรง โดยมี actors และ policy level จะตอบคำถามเรื่องกลุ่มเป้าหมายและความร่วมมือ ในขณะที่มี regulation, budget และ monitoring and evaluation (M&E) จะตอบคำถามเรื่องมาตรฐาน กลไกสนับสนุน และงบประมาณ เพื่อให้ได้ข้อเสนอที่สมบูรณ์สำหรับประเทศไทย

การคัดกรองเอกสาร, การดึงข้อมูล, และการสังเคราะห์ข้อมูล

ผู้เขียนสองคน (SK และ TO) แยกกันคัดกรองบทความอย่างอิสระ หากมีความเห็นต่างจะปรึกษาคณะ

ที่สาม (WP) เพื่อหาข้อสรุป โดยผู้วิจัยได้ทำการพัฒนาแบบฟอร์มการดึงข้อมูล (data extraction form) ขึ้นเองโดยอิงตามกรอบแนวคิด 5 มิติ และผ่านการตรวจสอบความเหมาะสมของแบบฟอร์มผ่านการประชุมโต๊ะกลม (round table discussion) ของทีมผู้วิจัยเพื่อประเมินความเที่ยงตรงของเนื้อหา อย่างไรก็ตามในการศึกษาครั้งนี้ ไม่มีการประเมินคุณภาพบทความด้วยเครื่องมือประเมินความเสี่ยงจากอคติ เนื่องจากเป้าหมายของการทบทวนแบบ scoping review คือการสำรวจขอบเขตและลักษณะของข้อมูลที่มีอยู่ในปัจจุบันมากกว่าการตัดสินคุณภาพเพื่อรวมผลวิจัย (meta-analysis) โดยมีผลการคัดกรองเอกสารดัง Table 1

Table 1 Search strategies for article screening

Keywords	SCOPUS	Science Direct	PubMed
1. Dog-assisted AND therapy	84	94	46
2. Animal-assisted AND therapy	1,322	367	374
3. Policy	1,136,259	189,378	181,309
1 OR 2	1,335	384	676
1 OR 2 AND 3	58	96	7
Duplication		12	
Articles initially screened		149	

เกณฑ์การคัดเลือกและคัดออกของบทความและการดึงข้อมูล

ผู้วิจัยกำหนดเกณฑ์เพื่อคัดเลือกเอกสารที่มีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. เกณฑ์การคัดเลือก

บทความหรือเอกสารต้องเป็นไปตามเกณฑ์ทั้งหมด ดังนี้

- 1.1 เป็นเอกสารที่ตีพิมพ์ระหว่างปี 2014–2024 ในภาษาไทยหรือภาษาอังกฤษ
- 1.2 นำเสนอหลักฐานที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินนโยบายสุนัขบำบัด (dog-assisted therapy policy)
- 1.3. มีข้อมูลครอบคลุมประเด็นใดประเด็นหนึ่ง

หรือหลายประเด็น ในหัวข้อขอบเขตบริการ, กลุ่มเป้าหมาย, สถานที่, ศักยภาพหรือจำนวนสุนัข, มาตรฐานการบริการ, งบประมาณ, การยอมรับหรือความร่วมมือ, กลไกสนับสนุน หรือการติดตามประเมินผล โดยไม่จำเป็นต้องมีครบทุกหัวข้อในเอกสารฉบับเดียว

2. เกณฑ์การคัดออก

ผู้วิจัยกำหนดเกณฑ์การคัดออกสำหรับเอกสารดังนี้

- 2.1 บทความที่ไม่มีบทคัดย่อหรือไม่สามารถเข้าถึงฉบับเต็มได้
- 2.2 บทความที่เป็นเพียงความคิดเห็นส่วนตัว (commentaries) ที่ไม่มีข้อมูลเชิงประจักษ์สนับสนุน

การวิเคราะห์ข้อมูลและกรอบแนวคิด

ผู้วิจัยใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) เพื่อสังเคราะห์ประเด็นสำคัญจากเอกสารตามกรอบแนวคิด และนำไปสู่ผลการศึกษาต่อไป

ผลการศึกษา

จากการสืบค้นอย่างเป็นระบบ พบเอกสารที่เกี่ยวข้องทั้งหมด 161 ชิ้น เมื่อนำเอกสารทั้งหมดนี้มาผ่านกระบวนการคัดกรองแล้ว พบว่ามีเอกสารซ้ำกัน 12 ชิ้น จากนั้นนำเอกสารที่เหลือจำนวน 149 ชิ้นมาวิเคราะห์ข้อความสำคัญจากเนื้อหาฉบับเต็ม และทำการคำนวณค่า

สัมประสิทธิ์ kappa สำหรับความสอดคล้องกันระหว่างผู้ประเมิน ปรากฏอยู่ที่ 0.89 หมายถึง มีความสอดคล้องกันอย่างมาก ผู้เขียนนำเสนอข้อค้นพบเป็น 5 ประเด็นหลัก คือ 1) ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง (actors) 2) ระดับของนโยบาย (policy level) 3) ระเบียบและข้อบังคับ (regulation) 4) การติดตามและประเมินผลการดำเนินงาน (monitoring and evaluation) และ 5) งบประมาณการดำเนินงาน (budget) กระบวนการคัดกรองบทความทั้งหมดแสดงอยู่ใน Figure 2 ขณะที่ข้อค้นพบหลักของแต่ละงานวิจัยถูกสกัดและสังเคราะห์รวมกันดังที่นำเสนอใน Table 2

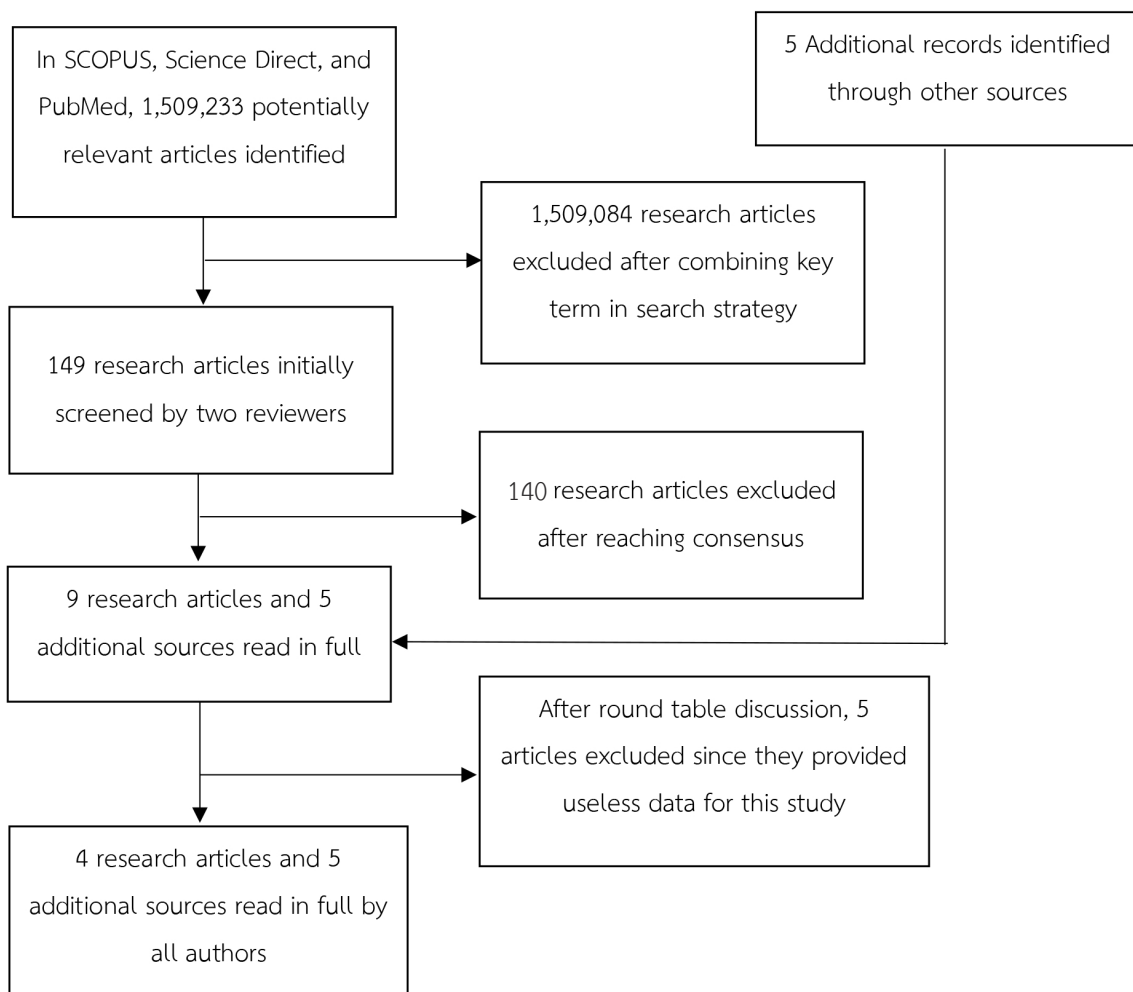


Figure 2 Article screening process

Table 2 Key findings from each research

No.	Author	Year	Study design	Setting	Target	Policy findings and recommendations (actors, policy level, regulation, monitoring & evaluation, finance, etc.)
1.	Linder DE, Siebens HC, Mueller MK, Gibbs DM, & Freeman LM ⁽¹⁾ Fine AH, Beck AM, Ng Z ⁽²⁾	2017	Quantitative survey research	<ul style="list-style-type: none"> • 45 US hospitals • 45 eldercare facilities • 27 therapy animal organizations • Clinical practice • research environment • Human-animal interaction (HAI) platforms 	<p>Objective: Examined their role in ensuring the health and safety of animals involved in animal-assisted intervention (AAI) programs.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Surveyed hospitals to assess their policies regarding animal-assisted intervention (AAI) programs, including infection control measures, animal health requirements, and handler responsibilities • Eldercare facilities: similar to hospitals, investigated the policies and practices related to animal-assisted intervention (AAI) in eldercare facilities, where residents may be particularly vulnerable to infections. • Therapy animal organizations, play crucial role in training and certifying therapy animals and their handlers. 	<p>Animal health was considered by all therapy animal organizations, although depth of policy varied among groups. The policies were as follows:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Permits animals with disabilities • Requires rabies vaccination • Requires veterinary examination • Requires fecal test • Provides liability insurance • Permits non-dog species • Requires regular behavioral retest • Prohibits raw meat diet • Varied requirements • Requires only canine good-citizen (CGC) certificate

Table 2 Key findings from each research (cont.)

No.	Author	Year	Study design	Setting	Target	Policy findings and recommendations (actors, policy level, regulation, monitoring & evaluation, finance, etc.)
2.	Fine AH, Beck AM, Ng Z ⁽²⁾	2019	Narrative review or a perspective piece	<ul style="list-style-type: none"> • Clinical practice research environment • Human-animal interaction (HAI) platforms 	Human clients and animals involved in animal-assisted intervention (AAI) programs	<p>Policy finding</p> <ul style="list-style-type: none"> • Policy framework encompassing governance, regulations, monitoring, and budget allocation, • Emphasizing ethics and international standards. • Policymakers, practitioners, and researchers collaborate to achieve success and long-term sustainability of the animal-assisted intervention (AAI) program, • Resulting in benefits for both humans and animals. <p>Recommendations</p> <ul style="list-style-type: none"> • Outcomes must be evidence-based to establish standards of practice, • Utilize techniques that prioritize animal welfare, • Share resources and internationally recognized standards of practice, and advocate for animal-assisted intervention (AAI) in public policy. • Structured training and education should be provided to promote professionalism in this field.
3.	Barker SB, Gee NR ⁽³⁾	2021	Narrative review	<ul style="list-style-type: none"> • Hospital environment • Objective: establish safe and effective canine-assisted intervention (CAI) programs. • Internal hospital programs (e.g., The Dogs on Call program) 		<p>Policy and Procedure Development</p> <p>Develop policies and procedures by incorporating input from human medicine, veterinary science, risk management, and volunteer services to optimize therapy dogs' welfare and human safety.</p> <p>Policies should include:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Defined roles and responsibilities. • Assessment of therapy dogs' welfare. • Real-time patient screening by clinical staff.



Table 2 Key findings from each research (cont.)

No.	Author	Year	Study design	Setting	Target	Policy findings and recommendations (actors, policy level, regulation, monitoring & evaluation, finance, etc.)
				<ul style="list-style-type: none"> External community-based Canine-assisted intervention (CAI) programs that visit hospitals. 	<ul style="list-style-type: none"> "Dogs on Call" program, which implies a sample of Hospital Patients Therapy dog teams Healthcare staff 	<ul style="list-style-type: none"> Follow-up systems as needed. Training requirements for handlers and therapy dogs to ensure minimum competency and prioritize the welfare of the dogs. Ongoing training and evaluation of handlers and therapy dogs.
4.	McDowall S, Hamilton-Bruce A, Cobb M, Hazel S ⁽⁴⁾	2024	Survey research	Assistance and therapy dog organizations in Australia	Objective: identify current practices of assistance and therapy dog organizations in Australia in relation to the health and safety of the dog (e.g., preventive healthcare, rest times), selection of dogs (e.g., age), and the training of dogs and education of their handlers.	<p>Requirements relating to dog health, safety, and welfare:</p> <ul style="list-style-type: none"> Health clearance from a veterinarian Have a negative fecal parasite result Dog to visit a veterinarian on a regular basis Avoid raw meat diets and raw meat treats Distemper/adenovirus/parvovirus vaccinations Bordetella/parainfluenza vaccination Leptospirosis vaccination Dogs to be on continuous flea/tick preventative treatment Have a formal, written policy about heat stress management Veterinary costs covered prior to placement by the organization Ongoing veterinary costs to be met by the handler/owner once placed

Table 2 Key findings from each research (cont.)

No.	Author	Year	Study design	Setting	Target	Policy findings and recommendations (actors, policy level, regulation, monitoring & evaluation, finance, etc.)
						<p>Dog requirements and behavioral evaluation:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Formal, written guidelines for the dog to become certified (suitable to work) within the organization • Both assistance and therapy dog organizations require dogs to be at least 1 year of age before working. • The majority of assistance dog organizations require the dog to pass a pet aptitude test (PAT); however, most therapy dog organizations do not. • Most assistance dog organizations (86.2%) keep a record of why a new dog is rejected, with behavior and temperament being the most common reason for rejection (55.2%). • Therapy dog organizations rely on independent/contractor dog trainers to evaluate the dog's behavior (12/28, 42.9%).

Table 2 แสดงถึงรูปแบบการศึกษาที่หลากหลายจากงานวิจัยทั้ง 4 เรื่อง^(1,2,3,4) ได้แก่ การวิจัยเชิงปริมาณแบบสำรวจ (survey research) และการทบทวนวรรณกรรมเชิงบรรยาย (narrative review/perspective) โดยมุ่งเน้นการรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับนโยบาย แนวปฏิบัติ และกรอบการดำเนินงานของโปรแกรมการบำบัดด้วยสัตว์

การศึกษาคครอบคลุมหลายบริบท ได้แก่ โรงพยาบาล สถานดูแลผู้สูงอายุ องค์กรสัตว์บำบัดและสุนัขช่วยเหลือสภาพแวดล้อมทางคลินิก รวมถึงองค์กรชุมชน ทั้งใน

สหรัฐอเมริกาและออสเตรเลีย สะท้อนให้เห็นถึงการนำไปใช้ในระบบสุขภาพและการดูแลที่หลากหลาย

เป้าหมายหลักของการศึกษาคือ การประเมินบทบาทขององค์กรและสถานพยาบาลในการกำหนดนโยบายเพื่อคุ้มครองสุขภาพ ความปลอดภัย และสวัสดิภาพของสัตว์บำบัด การลดความเสี่ยงต่อผู้รับบริการ และการสร้างมาตรฐานการดำเนินงานของโปรแกรมอย่างมีประสิทธิภาพและมีจริยธรรม

โดยผลการศึกษาคพบว่า องค์กรและสถานบริการส่วน

ใหญ่มีนโยบายที่เกี่ยวข้องกับสุขภาพสัตว์ การฉีดวัคซีน การตรวจสุขภาพโดยสัตวแพทย์ การประเมินพฤติกรรม และการฝึกอบรมผู้ควบคุมสัตว์ อย่างไรก็ตาม ความเข้มงวดและรายละเอียดของนโยบายมีความแตกต่างกันระหว่างองค์กรและประเภทของโปรแกรม งานวิจัยยังเน้นย้ำถึง

ความจำเป็นของการพัฒนารอบนโยบายที่เป็นระบบ มีหลักฐานเชิงประจักษ์ รองรับการติดตามและประเมินผลอย่างต่อเนื่อง และส่งเสริมความร่วมมือระหว่างผู้กำหนดนโยบาย ผู้ปฏิบัติงาน และนักวิจัย เพื่อให้โปรแกรมมีความปลอดภัย ได้มาตรฐาน และยั่งยืนในระยะยาว

Table 3 Data synthesis showing the frequency of key issues

Policy Issues	Linder et al. (2017) ⁽¹⁾	Fine et al. (2019) ⁽²⁾	Barker, Gee (2021) ⁽³⁾	McDowall et al. (2024) ⁽⁴⁾	Frequency (n)
1. Animal health standards (vaccination, veterinary health check-ups)	✓	✓	✓	✓	4
2. Animal welfare regulations (Animal age, rest periods, stress assessment)	✓	✓	✓	✓	4
3. Animal behavioral screening and evaluation (Behavioral evaluation / pet aptitude test (PAT)/ canine good-citizen (CGC))	✓		✓	✓	3
4. Infection control (prohibition of raw food, hygiene and sanitation)	✓		✓	✓	3
5. Monitoring and evaluation (M&E) (monitoring, follow-up)		✓	✓		2
6. Budget and finance (support for veterinary-related expenses)		✓		✓	2
7. Training and certification (handler education/ professionalism)	✓	✓	✓	✓	4

จาก Table 3 เป็นการสังเคราะห์ข้อมูลความถี่ของประเด็นเชิงนโยบายที่สำคัญ พบว่า ประเด็นที่ได้รับการกล่าวถึงมากที่สุดจากงานวิจัยทั้งสี่ฉบับ ได้แก่ มาตรฐานสุขภาพสัตว์, กฎระเบียบด้านสวัสดิภาพสัตว์ และ การฝึกอบรมและการรับรองผู้ดูแลสัตว์ โดยปรากฏครบทุกแหล่งข้อมูล (ความถี่ = 4) สะท้อนให้เห็นว่าเป็นองค์ประกอบหลักที่ทุกงานวิจัยให้ความสำคัญร่วมกันในการดำเนินนโยบาย ขณะที่ประเด็นด้านการคัดกรองและประเมินพฤติกรรมสัตว์ และการควบคุมการติดเชื้อ ถูกกล่าวถึงในระดับค่อนข้างสูง

(ความถี่ = 3) แสดงถึงความสำคัญในการลดความเสี่ยงด้านความปลอดภัยและสุขอนามัยในการให้บริการ ส่วนประเด็นการติดตามและประเมินผล (M&E) และงบประมาณและการเงิน ปรากฏน้อยกว่า (ความถี่ = 2) ซึ่งสะท้อนถึงช่องว่างเชิงนโยบายที่ยังขาดการให้ความสำคัญอย่างเป็นระบบ และควรได้รับการพัฒนาเพิ่มเติมเพื่อเสริมความยั่งยืนและประสิทธิภาพของการดำเนินงานในระยะยาว

จากการวิเคราะห์งานวิจัยทั้ง 4 ฉบับ^(1,2,3,4) สามารถสังเคราะห์ข้อมูลเพื่อเขียนผลการศึกษาเป็น 3 ประเด็น

สำคัญ ได้แก่ ขอบเขตบริการ (scope of services) กลุ่มผู้ป่วยเป้าหมาย (target patients) และประสิทธิผลและประสิทธิภาพการให้บริการ (effectiveness and efficiency of service delivery) โดยแต่ละหัวข้อมีรายละเอียดดังนี้

1. ขอบเขตการให้บริการ (scope of services)

การให้บริการ animal-assisted therapy (AAT) เป็นระบบบริการที่มีความซับซ้อนและมีลักษณะเป็นเครือข่าย ครอบคลุมตั้งแต่การออกแบบโปรแกรม การกำกับดูแลเชิงนโยบาย การเตรียมความพร้อมก่อนให้บริการ การดำเนินการบำบัด ไปจนถึงการติดตามและประเมินผล โดยมีผู้มีส่วนเกี่ยวข้องหลากหลายกลุ่มทำงานร่วมกันตลอดเส้นทางการให้บริการ (client journey) ซึ่งช่วยสะท้อนให้เห็นว่าขอบเขตของการให้บริการ AAT มีได้จำกัดอยู่เพียงกิจกรรมบำบัดในเชิงปฏิบัติ แต่รวมถึงโครงสร้างการกำกับดูแล มาตรฐานการปฏิบัติงานและกลไกสนับสนุนในระดับระบบ

ในระยะต้นของกระบวนการให้บริการ ผู้กำหนดนโยบายและองค์กรบำบัดด้วยสัตว์มีบทบาทสำคัญในการกำหนดกรอบนโยบาย มาตรฐานการฝึกอบรม การรับรองสัตว์และผู้ดูแล รวมถึงแนวทางด้านสุขภาพ ความปลอดภัย และสวัสดิภาพสัตว์ ขณะเดียวกัน นักวิจัยมีบทบาทในการสนับสนุนองค์ความรู้และหลักฐานเชิงประจักษ์เพื่อใช้ประกอบการกำหนดนโยบายและมาตรฐานการปฏิบัติงาน ในระยะเตรียมการและคัดกรอง (pre-service preparation) สถานพยาบาลหรือสถานดูแลผู้สูงอายุเป็นผู้กำหนดบริบทการใช้งานจริง โดยต้องมึนโยบายด้านการควบคุม การติดเชื้อ การจัดการความเสี่ยงและการประเมินความพร้อมของผู้ป่วย ขณะที่ผู้ดูแลสัตว์บำบัด ผู้ฝึกสุนัขอิสระ และสัตวแพทย์มีบทบาทร่วมกันในการประเมินสุขภาพและพฤติกรรมของสัตว์ให้เหมาะสมกับการให้บริการ

ในระยะการให้บริการ นักบำบัด ผู้ดูแลสัตว์บำบัด บุคลากรทางการแพทย์และอาสาสมัคร เป็นผู้ขับเคลื่อน

โปรแกรม AAT ในการปฏิบัติจริง โดยมีผู้ป่วยหรือผู้รับบริการและสัตว์เป็นศูนย์กลางของกระบวนการ ขณะที่หน่วยงานสนับสนุนภายในสถานพยาบาล เช่น ฝ่ายจัดการความเสี่ยง มีบทบาทในการกำกับดูแลความปลอดภัย ระหว่างการให้บริการ และในระยะติดตามและประเมินผล (monitoring and evaluation) นักวิจัย สถานพยาบาล องค์กรบำบัดด้วยสัตว์และสัตวแพทย์มีบทบาทร่วมกันในการติดตามผลลัพธ์ของโปรแกรม การประเมินสวัสดิภาพสัตว์และการนำข้อมูลมาใช้ในการปรับปรุงการดำเนินงานในระยะยาว

ในต่างประเทศที่มีความก้าวหน้า เช่น สหรัฐอเมริกา มีการใช้มาตรฐานจากองค์กรกลางและองค์กรอิสระอย่าง IAHAIO หรือออสเตอร์เลีย มีการอ้างอิงข้อกำหนดของ Assistance Dogs International (ADI) ซึ่งการมีกรอบกำกับดูแลเฉพาะด้าน จะช่วยเพิ่มความชัดเจนและความสอดคล้องของการให้บริการ ในอนาคตนั้น หน่วยงานที่เหมาะสมในการกำกับดูแลระบบ AAT ของประเทศไทย น่าจะได้แก่ กรมปศุสัตว์ในมิติสุขภาพและสวัสดิภาพสัตว์ และกระทรวงสาธารณสุขในมิติความปลอดภัยของผู้ป่วย เพื่อให้การกำกับดูแลครอบคลุมได้ตลอดกระบวนการ ทำให้สามารถบริการได้อย่างเป็นระบบ

2. กลุ่มผู้ป่วยเป้าหมาย (target patients)

กลุ่มผู้รับบริการ AAT มีความหลากหลายและต้องผ่านการคัดกรองตามบริบทของสถานบริการ เช่น โรงพยาบาลหรือสถานดูแลผู้สูงอายุ โดยให้ความสำคัญกับความปลอดภัย ความเหมาะสมทางสุขภาพ และความยินยอมของผู้ป่วยก่อนเข้าร่วมโปรแกรม นโยบายในระดับองค์กร และระดับโครงการมีบทบาทสำคัญในการกำหนดหลักเกณฑ์การคัดเลือกผู้ป่วย การประเมินความเสี่ยงแบบเรียลไทม์ และการปรับรูปแบบกิจกรรมให้สอดคล้องกับความต้องการเฉพาะของผู้ป่วยแต่ละกลุ่ม ซึ่งสะท้อนแนวคิดการให้บริการที่มีผู้ป่วยเป็นศูนย์กลาง (patient-centered care)

3. ประสิทธิภาพและประสิทธิภาพการให้บริการ (effectiveness and efficiency of service delivery)

ประสิทธิผลของ AAT ขึ้นอยู่กับการมีระบบติดตามและประเมินผลที่ชัดเจนและอิงหลักฐานเชิงประจักษ์ ทั้งในด้านผลลัพธ์ต่อผู้ป่วยและสวัสดิภาพสัตว์ เช่น การประเมินพฤติกรรมสัตว์ซ้ำ การติดตามเหตุการณ์ไม่พึงประสงค์ และการเก็บข้อมูลเพื่อปรับปรุงกระบวนการอย่างต่อเนื่อง ขณะเดียวกัน ประสิทธิภาพของการให้บริการเกี่ยวข้องกับการจัดสรรงบประมาณที่เหมาะสม โดยเฉพาะค่าใช้จ่ายด้านสัตวแพทย์และการฝึกอบรม ซึ่งต้องถูกบูรณาการไว้ในกรอบนโยบายระดับต่างๆ การพัฒนานโยบาย AAT จึงควรมุ่งสร้างสมดุลระหว่างคุณภาพ ความปลอดภัยและการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า เพื่อให้การดำเนินงานมีความยั่งยืนและสร้างประโยชน์สูงสุดแก่ทั้งมนุษย์และสัตว์ในระยะยาว

วิจารณ์และข้อยุติ

จากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับโครงการ animal-assisted therapy (AAT) สู่การกำหนดประเด็นข้อเสนอเชิงนโยบายการจัดการบริการสุนัขบำบัด สามารถนำมาอภิปรายผลและสังเคราะห์แนวคิดที่สำคัญในประเด็นต่างๆ ได้ดังนี้

1. ขอบเขตการให้บริการ

ขอบเขตการให้บริการ AAT มีความซับซ้อนและต้องอาศัยการทำงานร่วมกันของเครือข่ายผู้มีส่วนเกี่ยวข้องหลายฝ่าย ทั้งผู้กำหนดนโยบาย สถานพยาบาลและผู้ฝึกสัตว์บำบัด เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับแนวคิดของ Dalton et al.⁽¹¹⁾ ที่ชี้ให้เห็นถึงความจำเป็นในการทำความเข้าใจบทบาทและมุมมองของบุคลากรทางการแพทย์และผู้ปฏิบัติงานร่วมกัน โดยเฉพาะการจัดการกับข้อกังวลเรื่องความเสี่ยงและการส่งเสริมสุขภาวะในการทำงาน นอกจากนี้การกำหนดขอบเขตบริการที่ได้มาตรฐานยังต้องคำนึงถึงการฝึกอบรมและการดูแลสวัสดิภาพสัตว์อย่างรอบด้าน ตามที่ Jones

et al.⁽¹²⁾ และ Fine et al.⁽²⁾ ได้ชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการควบคุมการติดเชื้อและการดูแลสัตว์เป็นรายบุคคล ซึ่งในบริบทของประเทศไทยยังถือว่าอยู่ในระยะเริ่มต้น ปัจจุบันประเทศไทยยังไม่มีกฎหมายเฉพาะที่กำกับดูแลการดำเนินงานด้าน AAT โดยตรง การกำหนดขอบเขตและมาตรฐานการให้บริการจึงอาศัยการปรับใช้พระราชบัญญัติป้องกันการทารุณกรรมและการจัดสวัสดิภาพสัตว์ พ.ศ. 2557 เป็นบรรทัดฐานหลักด้านสวัสดิภาพสัตว์ ควบคู่กับแนวทางปฏิบัติ (guidelines) ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น กรมสนับสนุนบริการสุขภาพ หรือแพทยสภาในบางบริบท ทั้งนี้ ยังขาดกฎหมายรองรับที่ชัดเจนเมื่อเทียบกับกลุ่มประเทศตะวันตกที่มีองค์กรกลางอย่าง International Society for Animal Assisted Therapy (ISAAT)⁽¹³⁾ หรือ IAHAIO⁽¹⁴⁾ คอยกำกับดูแลอยู่

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ภาครัฐควรเร่งสร้างกรอบมาตรฐานการรับรองระดับชาติ (national accreditation) ที่กำหนดเกณฑ์การฝึกอบรมและการคัดเลือกสัตว์ให้เป็นหนึ่งเดียวกัน เพื่อรับรองวิทยฐานะของทั้งสัตว์บำบัดและผู้ปฏิบัติงาน ควบคู่ไปกับการผลักดันนโยบายสาธารณะที่รองรับสิทธิตามกฎหมายของสัตว์บำบัด และจัดทำคู่มือแนวทางปฏิบัติเชิงคลินิกที่ครอบคลุมสวัสดิภาพสัตว์ตามหลักสากล เพื่อสร้างความเชื่อมั่นและลดความกังวลให้แก่บุคลากรทางการแพทย์

2. กลุ่มผู้ป่วยเป้าหมาย

การกำหนดกลุ่มเป้าหมายในการรับบริการ AAT จำเป็นต้องยึดหลักความปลอดภัยและประโยชน์สูงสุดของผู้ป่วยเป็นสำคัญ (patient-centered care) โดยต้องมีกระบวนการคัดกรองที่รัดกุมและมีการบริหารจัดการความเสี่ยงที่มีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับ Brelsford et al.⁽¹⁵⁾ ที่ให้ความสำคัญกับนโยบายความปลอดภัย เช่น การตรวจสุขภาพและการฉีดวัคซีนสัตว์ ซึ่งเป็นปัจจัยพื้นฐานที่ช่วยลดความเสี่ยงของโรคสัตว์สู่คนและสร้างความมั่นใจให้แก่กลุ่มเป้าหมาย นอกจากนี้ สถานพยาบาลจำเป็นต้องมี

นโยบายที่คุ้มครองสวัสดิภาพของผู้ป่วยควบคู่ไปกับสวัสดิภาพสัตว์ ตามแนวทางของ Nettifee⁽¹⁶⁾ ซึ่งรวมถึงการขอความยินยอมและการประเมินความพร้อมของผู้ป่วยแต่ละรายก่อนเข้าร่วมกิจกรรม

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ควรออกระเบียบให้สถานพยาบาลมีแนวปฏิบัติในการควบคุมการติดเชื้อและสวัสดิภาพสัตว์ที่ชัดเจนเพื่อสร้างมาตรฐานความปลอดภัยเชิงวิชาชีพ โดยกำหนดเป็นนโยบายบังคับให้สถานพยาบาลใช้เครื่องมือประเมินมาตรฐานเดียวกันในการวัดภาวะทางอารมณ์และคัดกรองความพร้อมของผู้ป่วย และผลักดันให้มีการขึ้นทะเบียนผู้ดูแลสัตว์บำบัดที่ได้รับการรับรอง เพื่อให้มั่นใจว่ากลุ่มผู้ป่วยเป้าหมายจะได้รับบริการที่มีคุณภาพและปลอดภัยสูงสุด

3. ประสิทธิภาพและประสิทธิผลการให้บริการ

ความสำเร็จของการให้บริการ AAT ขึ้นอยู่กับความสามารถในการวัดประสิทธิผลและประสิทธิภาพของการดำเนินงานได้อย่างเป็นรูปธรรม โดยในด้านประสิทธิผลนั้นจำเป็นต้องมีระบบติดตามและประเมินผลที่ครอบคลุมทั้งมิติของผู้ป่วยและสัตว์ ตามการศึกษาของ Pandey et al.⁽⁶⁾ และ Mittly et al.⁽¹⁷⁾ ที่ชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการใช้เครื่องมือวัดระดับความเครียดและภาวะทางอารมณ์ของผู้ป่วย เพื่อยืนยันผลลัพธ์การรักษา ควบคู่ไปกับการติดตามสภาวะความเครียดของสัตว์บำบัด ตามแนวทางของ McDowall et al.⁽¹⁸⁾ และ Miller et al.⁽¹⁹⁾ เพื่อป้องกันผลกระทบเชิงลบ สำหรับด้านประสิทธิภาพการบริหารจัดการทรัพยากรนั้น Fine⁽²⁰⁾ ได้สะท้อนให้เห็นว่าการจัดสรรงบประมาณต้องครอบคลุมตลอดห่วงโซ่อุปทาน ตั้งแต่การคัดเลือก ฝึกอบรม ไปจนถึงการรักษายาพยาบาลสัตว์

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

รัฐบาลควรจัดทำระบบรายงานผลและฐานข้อมูลกลางระดับชาติที่เชื่อมโยงข้อมูลการประเมินผลลัพธ์ทางสุขภาพของผู้ป่วยควบคู่กับตัวชี้วัดสวัสดิภาพสัตว์ (animal

welfare indicators) เพื่อให้เกิดการติดตามผลแบบเรียลไทม์ และนำข้อมูลเชิงประจักษ์มาวิเคราะห์ความคุ้มค่าเชิงนโยบาย (value for money) พร้อมทั้งควรจัดตั้งกองทุนสนับสนุนนโยบายแห่งชาติ เพื่อจัดสรรงบประมาณให้ครอบคลุมตลอดห่วงโซ่การดำเนินงาน ตั้งแต่ต้นน้ำคือค่าการฝึกอบรมสัตว์ตามมาตรฐานสากล ไปจนถึงปลายน้ำคือค่าดูแลสุขภาพสัตว์เชิงป้องกัน เพื่อให้ระบบบริการมีความยั่งยืน

ข้อเสนอแนะในภาพรวม

ประเทศไทยควรเร่งพัฒนานโยบาย dog-assisted therapy (DAT) อย่างเป็นระบบ โดยกำหนดมาตรฐานกลางระดับชาติในการรับรองสุนัขบำบัดและผู้ปฏิบัติงาน เพื่อสร้างความน่าเชื่อถือและความปลอดภัยเชิงวิชาชีพ ควบคู่กับการออกกฎหมายและระเบียบรองรับสถานะสุนัขบำบัดในระบบสาธารณสุขอย่างชัดเจน ควรส่งเสริมกลไกความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคการแพทย์ ภาควิชาการและองค์กรฝึกสุนัข พร้อมจัดตั้งระบบติดตามและประเมินผลระดับชาติที่คำนึงถึงทั้งผลลัพธ์ผู้ป่วยและสวัสดิภาพสุนัข นอกจากนี้ควรจัดตั้งกองทุนสนับสนุน DAT แห่งชาติ เพื่อรองรับงบประมาณตลอดห่วงโซ่การดำเนินงาน และผลักดันการบูรณาการ DAT เข้าสู่ระบบหลักประกันสุขภาพแห่งชาติอย่างยั่งยืนบนฐานข้อมูลเชิงประจักษ์

สรุป

การจัดทำข้อเสนอเชิงนโยบายบริการสุนัขนักบำบัดของประเทศไทยนั้น ขึ้นต้นต้องให้ความสำคัญกับการปรึกษาหารือและการมีส่วนร่วม เพราะเป็นนโยบายที่ต้องเกี่ยวข้องกับบุคคลหลายกลุ่ม ตั้งแต่ผู้ปฏิบัติงานโดยตรง เช่น องค์กรดูแลสัตว์บำบัด ผู้ดูแลสัตว์บำบัด สัตวแพทย์ ไปจนถึงหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น สถานพยาบาล ผู้กำหนดนโยบาย นักวิจัย และผู้ป่วย/ผู้รับบริการ ซึ่งการกำหนดนโยบายสามารถเป็นนโยบายระดับชาติ หรือสนับสนุนให้



เป็นนโยบายหรือโครงการระดับองค์กร/สถาบันก็ได้ โดยต้องมีประเด็นครอบคลุมระเบียบและข้อบังคับด้านสุขภาพและสวัสดิภาพสัตว์ การคัดเลือกและการฝึกอบรมสัตว์และผู้ดูแล การควบคุมการติดเชื้ อ บทบาทความรับผิดชอบและการยินยอม รวมถึงให้ความสำคัญกับการติดตามและประเมินผลการดำเนินงานอย่างต่อเนื่องและการจัดสรรงบประมาณที่เหมาะสม เพื่อให้การดำเนินงานตามนโยบายมีประสิทธิภาพ ปลอดภัยและเกิดประโยชน์สูงสุดแก่ทุกฝ่าย

ข้อจำกัดของการศึกษา

การศึกษานี้มีข้อจำกัดที่ควรได้รับการพิจารณาเพื่อวางแผนสำหรับการวิจัยในอนาคต ดังนี้ ประการแรก ข้อมูลและเอกสารที่เกี่ยวข้องกับนโยบายการบำบัดด้วยสัตว์ยังมีอยู่อย่างจำกัด ส่งผลให้การวิเคราะห์เชิงลึกเกี่ยวกับนโยบาย กฎหมาย ระเบียบข้อบังคับที่เกี่ยวข้อง รวมถึงแนวปฏิบัติที่เป็นเลิศในระดับนานาชาติยังไม่ครอบคลุมเท่าที่ควร ประการที่สอง ข้อจำกัดด้านภาษา เนื่องจากบทความวิจัยที่ไม่ได้เผยแพร่ในภาษาอังกฤษมิได้ถูกรวมเข้าในการทบทวนนี้ เพราะมีข้อจำกัดด้านศักยภาพในการทำความเข้าใจเนื้อหาของเอกสาร ซึ่งมีผลต่อการได้รับข้อมูลที่ครอบคลุมมากขึ้น ข้อจำกัดนี้ควรได้รับการพิจารณาแก้ไขในการศึกษาในอนาคต

กิตติกรรมประกาศ

โครงการวิจัยความท้าทายและการนำเสนอเชิงนโยบายในการจัดบริการสุนัขบำบัดในประเทศไทย ได้รับทุนสนับสนุนจากสถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข (สวรส.)

References

1) Main references

1. Linder DE, Siebens HC, Mueller MK, Gibbs DM, Freeman LM. Animal-assisted interventions: a national survey of health and safety policies in hospitals, eldercare facilities, and therapy animal organizations. *Am J Infect Control.* 2017;45(8):883–7.

2. Fine AH, Beck AM, Ng Z. The state of animal-assisted interventions: addressing the contemporary issues that will shape the future. *Int J Environ Res Public Health.* 2019;16(20):3997.
 3. Barker SB, Gee NR. Canine-assisted interventions in hospitals: best practices for maximizing human and canine safety. *Front Vet Sci.* 2021;8:615730.
 4. McDowall S, Hamilton-Bruce A, Cobb M, Hazel S. Evaluation of current practices for dogs engaged in assistance and therapy support programs within Australia. *J Vet Behav.* 2024;73:1–9.
- ### 2) Other references
5. Bert F, Gualano MR, Camussi E, Pieve G, Voglino G, Siliquini R. Animal-assisted intervention: a systematic review of benefits and risks. *Eur J Integr Med.* 2016;8(5):695–706.
 6. Pandey RP, Himanshu G, Mukherjee R, Chang CM. The role of animal-assisted therapy in enhancing patients' well-being: systematic study of the qualitative and quantitative evidence. *JMIRx Med.* 2024;5:e51787.
 7. Guillen Guzmán E, Sastre Rodríguez L, Santamarina-Perez P, Hermida Barros L, Garcia Giralt M, Domenec Elizalde E, et al. The benefits of dog-assisted therapy as complementary treatment in a children's mental health day hospital. *Animals (Basel).* 2022;12(20):2841.
 8. van Schooten A, Peters-Scheffer N, Enders-Slegers MJ, Verhagen I, Didden R. Dog-assisted therapy in mental health care: a qualitative study on the experiences of patients with intellectual disabilities. *Eur J Investig Health Psychol Educ.* 2024;14(3):540–53.
 9. Zafra-Tanaka JH, Pacheco-Barrios K, Tellez WA, Taype-Rondan A. Effects of dog-assisted therapy in adults with dementia: a systematic review and meta-analysis. *BMC Psychiatry.* 2019;19(1):41.
 10. Bangkokbiznews. Get to know "Tiny" and his friends: the first-generation dog therapist team in Thailand [internet]. Bangkok: Bangkokbiznews; 2023 Jul [cited 2025 Apr 30]. Available from: <https://www.bangkokbiznews.com/health/well-being/1076390>. (in Thai)
 11. Dalton KR, Altekruze W, Campbell P, Ruble K, Carroll KC, Thorpe RJ, et al. Perceptions and practices of key worker stakeholder groups in hospital animal-assisted intervention programs on occupational benefits and perceived risks. *People Anim.* 2022;5(1):4.
 12. Jones MG, Filia K, Rice SM, Cotton SM. Guidance on minimum standards for canine-assisted psychotherapy in adolescent mental health: Delphi expert consensus on health, safety,

- and canine welfare. *Animals (Basel)*. 2024;14(5):705.
13. International Society for Animal Assisted Therapy (ISAAT). Standards for animal-assisted interventions [internet]. ISAAT; 2024 [cited 2026 Jan 30]. Available from: <https://isaat.org/standards/>.
 14. International Association of Human-Animal Interaction Organizations (IAHAIO). International guidelines on care, training and welfare requirements for small animals in animal-assisted interventions [internet]. IAHAIO; 2021 [cited 2026 Jan 30]. Available from: <https://iahaio.org/wp/wp-content/uploads/2021/09/for-publication-small-animal-care-and-welfare-in-aai.pdf>.
 15. Brelsford VL, Dimolareva M, Gee NR, Meints K. Best practice standards in animal-assisted interventions: how the LEAD risk assessment tool can help. *Animals*. 2020;10(6):974. doi:10.3390/ani10060974.
 16. Nettifee JA. Animal-assisted interventions: paths to propagation. In: *Animal-assisted interventions: recognizing and mitigating potential welfare challenges*. Wallingford (GB): CABI; 2023. p. 80–2.
 17. Mittly V, Fáy V, Dankovics N, Pál V, Purebl G. The role of dog therapy in clinical recovery and improving quality of life: a randomized controlled trial. *BMC Complement Med Ther*. 2024;24:229.
 18. McDowall S, Hazel SJ, Cobb M, Hamilton-Bruce A. Understanding the role of therapy dogs in human health promotion. *Int J Environ Res Public Health*. 2023;20(10):5801.
 19. Miller SL, Serpell JA, Dalton KR, Waite KB, Morris DO, Redding LE, et al. The importance of evaluating positive welfare characteristics and temperament in working therapy dogs. *Front Vet Sci*. 2022;9:844252.
 20. Fine AH, editor. *Handbook on animal-assisted therapy: foundations and guidelines for animal-assisted interventions*. 5th ed. San Diego (CA): Academic Press; 2019.